

Hyrje

1. Të shkruarit në gjuhën e prejardhjes: jo i thjeshtë, por i rëndësishëm

Të shkruajnë dhe të lexojnë në gjuhën e tyre të parë ose amtare, për shumë fëmijë, prindërit ose gjyshërit e të cilëve kanë emigruar, është e vështirë ose gati e pamundshme. Nëse nuk do të shkollohen këto aftësi letrare, atëherë këta fëmijë do të mbeten analfabet/e në gjuhën e tyre të parë. Përmes asaj që gjuhën e prejardhjes e zotërojnë vetëm në të folur dhe shpesh në formë dialektore, ata e humbin lidhjen në kulturën e tyre të shkrimit. Me këtë rritet rreziku që ata ta humbin një kompetencë veçanërisht të rëndësishme dhe një pjesë integrale të identitetit dykulturore - në një kohë të shkurtër apo të gjatë. Përkrahja e kompetencave bilaterale (të mund të lexojnë e shkruajnë edhe në gjuhën e tyre të parë) është një çështje e rëndësishme edhe në kuptim të një zhvillimi tërësor të baraspeshuar të identitetit dykulturore resp.- dygjuhësor.

Një kontribut vendimtar tek zhvillimi i këtyre kompetencave e jep mësimi në gjuhën e prejardhjes (në Zvicër: Mësimi në Gjuhën dhe Kulturën e Atdheut). Veçanërisht për fëmijët e familjeve më pak të arsimuara, ky mësim është pakashumë instanca e vetme ku gjuha e prejardhjes mësohet në versionin standard dhe të shkruar dhe me këtë edhe mundësia për të arritur të një kulturë tërësore e të shkruarit të dygjuhësisë gjithëpërfshirëse.

2. Objektivat dhe mbarështrimi i kësaj fletoreje

Botimi i pranishëm i përkrah mësimdhënësit dhe nxënësit/et e mësimi në gjuhën e tyre të prejardhjes në atë që të zhvillojnë kompetencat në të shkruar në gjuhën e parë në një mënyrë didaktike aktuale dhe motivuese e të gëzueshme. Pas një hyrjeje në pikat thelbësore të didaktikës së të shkruarit, pason një bollëk me nxitje dhe propozime mësimore konkrete.

Të vetëdijshëm se shumë nxënës/e do të kenë bllokada të mëdha së paku në nismë, fletorja fillon me një tufë të formave të thjeshta përmes lojës të cilat e zgjojnë motivimin në të gjitha nivelet e moshave. Sipas gjykimit se njohuritë strategjike janë gjithashtu të rëndësishme si njohuritë faktike, në pjesën e dytë pasojnë teknikat dhe strategjitë, të cilat u ndihmojnë nxënësve/eve në faza të ndryshme të procesit të të shkruarit. Pjesa e tretë përfshin nxitje të shumta konkrete për përkrahjen e aspekteve të pjesshme si, fjala vjen, puna në leksik, në ndërtim të tekstit ose në stil.

Pjesa e fundit ofron një mori të nxitjeve dhe ideve, të cilat në aspektin tematik janë të përshtatshme për kontekste të mësimi në gjuhën e prejardhjes, bashkëpunimit me mësimin e rregullt ose me projekte kreative-muzikore.

Tek secili propozim gjenden, për orientim të shpejtë, udhëzimet për formën sociale (nga puna individuale deri te mësimi me tërë klasën), për nivelin e moshës, për të cilën është e përshtatshme nxitja përkatëse (p.sh. për klasat 3–7) dhe për kohën përafërsisht të nevojshme. Natyrisht që tek secila nxitje janë formuluar në mënyrë të kuptueshme dhe përkatëse edhe qëllimet dhe mënyra konkrete e rrjedhës. Të gjitha propozimet mësimore janë lexuar dhe provuar praktikisht nga mësimdhënësit të ndryshëm të mësimi në gjuhën e prejardhjes.

3. Pikat thelbësore të didaktikës aktuale në të shkruarit e tekstit

Parashtrimet vijuese lidhen me didaktikën e sotme të të shkruarit në vendet gjermanishtfolëse, por natyrisht i reflektojnë edhe zhvillimet ndërkombëtare. Karakteristike për konceptin e ri të 30 vjetëve të fundit është nocioni «Didaktika e të shkruarit të tekstit» i cili e ka zëvendësuar termin e mëhershëm «Mësim hartimi». Me këtë lidhet një nocion teksti shumë më i gjerë, larg nga hartimi shkollor klasik.

Në pikat thelbësore të didaktikës së shkrimit të tekstit (i cili ndoshta pjesërisht dallohet edhe nga ajo që e sjellin shumë mësimdhënësit të mësimi në gjuhën e prejardhjes nga arsimimi i tyre personal) numërohen pesë pikat vijuese. Ne po i paraqesim ato në raport me mësimin në gjuhët e prejardhjes dhe do t'i sqarojmë disa pika plotësuese në kapitullin 4, të cilat janë specifike dhe shumë të rëndësishme për këtë mësim.

a) Të mundësohet që të shkruarit të përjetohet si kategori sociale: të sqarohet për kë dhe për çka shkruhet!

Me përjashtim të rasteve të pakta (p.sh., ditari, fletë blerëse) të shkruarit është një proces komunikues njerëzor me të cilin njeriu i drejtohet një apo më shumë njerëzve, për t'iu thënë diçka ose për të arritur diçka. Këtë karakteristikë të procesit të të shkruarit do të duhej që nxënësit/et të mund ta përjetojnë vetëdijshëm si praktikë dhe veprimtari sociale që nga fillimi. Me fjalë të tjera: nëse nga nxënësit/et do të kërkohet të shkruajnë, ata duhet të dinë, për kë dhe për çka shkruajnë, gjegjësisht çfarë ndodh me tekstin pasi që të